

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Het succes van Exodus; evaluatieonderzoek naar resocialisatie en recidive van oud-bewoners

Wingerden, S.G.C. van; Moerings, L.M.

Citation

Wingerden, S. G. C. van, & Moerings, L. M. (2007). Het succes van Exodus; evaluatieonderzoek naar resocialisatie en recidive van oud-bewoners. *Proces, Tijdschrift Voor Strafrechtspleging*, 86(1), 2-8. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/43645>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License:

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/43645>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Het succes van Exodus. Evaluatie- onderzoek naar resocialisatie en recidive van oud-bewoners

Inleiding

Exodus is een organisatie die opvang en begeleiding biedt aan (ex-)gedetineerden. Inmiddels bestaan er tien Exodushuizen, verdeeld over het hele land. Tijdens het verblijf in een Exodushuis worden (ex-)gedetineerden voorbereid op een terugkeer in de samenleving. Het Exodusprogramma richt zich op vier sleutelgebieden: wonen, werken, relaties en zingeving.¹ Het is de bedoeling dat bewoners op het moment dat zij het Exodushuis verlaten een zelfstandige woonruimte hebben, (vrijwilligers)werk, een sociaal netwerk en een stevige motivatie om op het rechte pad te blijven. Door de vier sleutelgebieden bij de bewoners voldoende te ontwikkelen beoogt Exodus op korte termijn bij te dragen aan de resocialisatie van ex-gedetineerden in de

samenleving. Op de lange termijn wordt recidivevermindering beoogd.

Vanwege de onzekere financiële toekomst (het ministerie van Justitie wil de zorg voor ex-gedetineerden niet langer subsidiëren), vanwege de gestage groei van de organisatie, die de kinderschoenen is ontgroeid en vanwege de wens om inzicht te krijgen in het eigen functioneren, heeft Stichting Exodus Nederland (SEN) in 2004 besloten een longitudinaal onderzoek te laten verrichten naar de effectiviteit van het Exodusprogramma. Hoe effectief is Exodus nu? Lukt het Exodus om bij te dragen aan de resocialisatie van ex-gedetineerden en om de recidive terug te dringen?

Om deze vragen te beantwoorden zijn in de periode 2004–2006 verschillende deelonderzoeken verricht.² De resultaten van de

* Sigrid van Wingerden is onderzoeker bij het departement Strafrecht en Criminologie, Universiteit Leiden. Martin Moerings is hoogleraar penologie aan de Universiteit Leiden.

- 1 – De sleutel *wonen* is gericht op het bijbrengen van enkele praktische vaardigheden op het gebied van wonen, met als uiteindelijk doel het in staat zijn een zelfstandige huishouding te voeren. Daarnaast wordt de bewoner bij de sleutel wonen begeleid bij het zoeken naar een zelfstandige woonruimte.
- De sleutel *werken* is gericht op het aanleren van werkvaardigheden en het opbouwen van een werken leefritme. De deelnemer wordt begeleid bij het zoeken naar (vrijwilligers)werk of bij het vinden van een passende opleiding.
- De sleutel *relaties* is gericht op het opbouwen of herstellen van relaties met de familie, het gezin, de partner of vrienden en tevens op het structureel onderhouden van deze contacten. Het is van belang dat de deelnemer over een sociaal netwerk beschikt, zodat hij daar na zijn verblijf bij Exodus op kan terugvallen.
- De sleutel *zingeving* is gericht op alles wat de deelnemer kan motiveren om over de invulling van zijn leven na te denken en de criminaliteit de rug toe te keren. Zingeving bestrijkt een breed terrein en is dus niet alleen gericht op religie.
- 2 De volgende deelonderzoeken hebben in het kader van een afstudeerscriptie voor Criminologie plaatsgevonden onder begeleiding van prof. dr. mr. M. Moerings:
 - N. Hoogewerf, M.S. Pont, H. Verstegen, S.G.C. van Wingerden & M.A.H. van der Woude, *Exodus; op de goede weg? Een evaluatieonderzoek*, bachelorscriptie Criminologie, Universiteit Leiden 2004.
 - A. Barney, T. Cops, K. Doxiadis, S. Esselink, M. Geschiere & L. Klinkert, *Werk Exodus? Een evaluatieonderzoek naar de huizen in Den Haag, Drenthe en Venlo*, bachelorscriptie Criminologie, Universiteit Leiden 2005.
 - L. Kool & P.J. Vijfhuizen, *Exodus, je sleutel naar de samenleving?*, paper in het kader van de master Criminologie, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht 2005.

deelonderzoeken zijn eerder in dit tijdschrift beschreven.³ In dit artikel worden de einduitkomsten van het onderzoek besproken, waarbij onder meer de vraag wordt beantwoord welke bewoners het Exodusprogramma succesvol afronden en of deze bewoners minder recidiveren dan bewoners die negatief zijn uitgestroomd.⁴

Het evaluatieonderzoek bestaat uit een zogenoemde plan-, proces- en effectevaluatie.⁵ Het onderzoek is tevens uitgevoerd in de gedachtegang van *realistic evaluation*, waarbij het van belang is het functioneren van Exodus in zijn context te onderzoeken.⁶ De omstandigheden in het Exodushuis zijn onderzocht door observaties en door interviews af te nemen bij medewerkers en bij (oud-)bewoners van de Exodushuizen. Voorts zijn aanmeldingsformulieren, persoonlijke dossiers en registraties over (oud-)bewoners in het onderzoek betrokken.⁷ Er zijn gegevens verzameld van oud-bewoners die op enig moment in de periode 2000 tot en met juni 2005 in een Exodushuis hebben gewoond. Om de recidive onder deze oud-bewoners vast te stellen, zijn hun strafbladen bij de Centrale Justitiële Documentatiedienst (CJD) geraadpleegd.

Planevaluatie

Het eerste gedeelte van het evaluatieonderzoek betreft de planevaluatie. Hierin wordt uiteengezet wat het Exodusprogramma 'op papier' inhoudt en welke effecten van dit programma verwacht mogen worden op grond van de theoretische onderbouwing.

De doelgroep van Exodus en de inhoud van de Exodusmethodiek zijn in de voorgaande artikelen uitgebreid besproken.⁸ Daarom wordt hier slechts kort herhaald dat Exodus gemotiveerde (ex-)gedetineerden begeleidt op de vier sleutelgebieden: wonen, werken, relaties en zingeving. Het hebben van een verslavingsproblematiek of ernstige gedragsproblemen zijn contra-indicaties voor plaatsing in een Exodushuis.

Door Exodus wordt het programma zelf theoretisch onderbouwd vanuit het competentiemodel, het sociotherapeutisch leefklimaat, de sociale en relationele context.⁹ In het competentiemodel staat gedragsverandering van de bewoner centraal: deze moet leren om een leven te leiden zonder criminaliteit. Begeleidingsovereenkomsten en huisregels dragen bij aan gedragsveranderingen bij de bewoners. Deze gedragsveranderingen vinden plaats in een gunstig leefklimaat, doordat Exodus een normale woonomgeving aanbiedt, met mogelijkheden voor privacy en daarnaast een gemeenschappelijke leefruimte. Dit draagt ook bij aan de ontwikkeling van het sociale netwerk van bewoners. Van de gedragsverandering, de gunstige leefomgeving en het verstevigde sociale netwerk valt te verwachten dat zij bijdragen aan de resocialisatie van de bewoner en aan het terugdringen van recidive.

Enkele medewerkers van Exodus dragen de behoeftehiërarchie van Maslov aan ter onderbouwing van de Exodusmethodiek. Door de aandacht voor relaties en zingeving wordt getracht bewoners een stap hoger op de behoeftepiramide te krijgen. Hierdoor zullen zij zich niet langer uitsluitend concentreren op bevre-

- P.J. Vijfhuize, *Exodus, en daarna?*, masterscriptie Criminologie, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht 2005.
 - R. Emmelot, K. Grandia, Th. de Jong, K. Kraaijenbrink, A. More & M. Rijken, *Exodus, uittocht uit de criminaliteit?*, bachelorscriptie Criminologie, Universiteit Leiden 2006.
 - S. Konings, *De rol van Exodus in het leven van oud-bewoners*, masterscriptie Criminologie, Universiteit Leiden 2006.
- 3 M.S. Pont, M.A.H. van der Woude & M. Moerings, Exodus: op de goede weg?, *PROCES* 2005, 1, p. 7-14; P.J. Vijfhuize & M. Moerings, Exodus, de weg terug naar de samenleving, *PROCES* 2005, 6, p. 239-246.
 - 4 Zie voor het complete overzicht: M. Moerings, S.G.C. van Wingerden & P.J. Vijfhuize, *Exodus, op de goede weg? Eindrapportage van het evaluatieonderzoek naar Exodus*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006.
 - 5 D.J. Korf, De politie, in: F. Bovenkerk, M. Komen & Y. Yeşilgöz (red.), *Multiculturaliteit in de strafrechtspleging*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2003, p. 101-112.
 - 6 R. Pawson, & N. Tilley, *Realistic Evaluation*, London: Sage Publications 1997.
 - 7 Zie voor een uitgebreid verslag van de onderzoeksmethoden: Moerings, Van Wingerden & Vijfhuize, *Exodus, op de goede weg?*
 - 8 Pont, Van der Woude & Moerings, Exodus: op de goede weg?; Vijfhuize & Moerings, Exodus, de weg terug naar de samenleving.
 - 9 S. Bronsens, *Begeleidingsfilosofie en methodiekbeschrijving*, Amsterdam: Stichting Exodus Nederland 2001.

diging van de lagere, consumptieve behoeften, waardoor de kans op het verwerven van inkomsten uit criminele activiteiten afneemt.

In Exodus Den Bosch en Den Haag wordt gewerkt met de contextuele theorie van Nagy. Deze richt zich op het herstellen van sociale relaties. Bewoners worden bewust gemaakt van de noodzaak van relaties waarin evenwicht bestaat tussen geven en nemen, en rechten en plichten. Bewoners moeten nadenken over hun positie in het gezin of in de familie en over hoe zij deze positie kunnen verbeteren. Dit kan bijdragen aan de resocialisatie van de bewoner.

Naast de theorieën die door Exodus of haar medewerkers worden genoemd, blijkt het Exodusprogramma ook goed onderbouwd te kunnen worden door bindingentheorieën. Exodus biedt immers een programma aan dat op alle vlakken (*attachment, commitment, involvement* en *beliefs*) de bindingen van de deelnemer met de maatschappij versterkt. Wanneer bij de bewoner de bindingen met de maatschappij voldoende zijn hersteld (dan wel opgebouwd), wordt op basis van de Hirschi's socialecontroletheorie verwacht dat die bewoner meer geneigd is om zich aan de conventionele normen en waarden te houden, waardoor de kans op recidive afneemt.

Van het Exodusprogramma mag ook effect verwacht worden op basis van de socialecontroletheorie van Sampson en Laub. Doordat het programma zich richt op verbetering van het opleidingsniveau van de bewoner, het verkrijgen van werk en van een woning en verbetering van contacten met familie of vrienden, biedt Exodus de mogelijkheid om de *cumulative disadvantages* te doorbreken. Hierdoor is te verwachten dat bewoners minder terugvallen in hun oude criminele gewoonten.

Kortom: zowel op basis van de theorieën die door Exodus en door medewerkers worden aangedragen ter onderbouwing van de methode, als op basis van de bindingentheorieën, kan worden verwacht dat het Exodusprogramma bijdraagt aan het terugdringen van recidive. Maar hoe effectief is Exodus nu in de praktijk?

Procesevaluatie

De procesevaluatie is de volgende stap in het evaluatieonderzoek. Hierbij wordt de werking van het programma in de praktijk onderzocht: wordt het programma uitgevoerd zoals het op papier bedoeld is? Voordat de toepassing van het programma in de praktijk wordt besproken,

wordt eerst een beschrijving van de bewoners gegeven.

Met betrekking tot de populatie van Exodus kan het volgende worden geconstateerd: bewoners van Exodushuizen zijn gemiddeld 29 jaar oud op het moment dat zij aan het Exodusprogramma beginnen. 8% van de bewoners is vrouw en 49% van de bewoners is allochtoon. De gemiddelde verblijfsduur in een Exodushuis is 4,5 maanden.

Een deelnemer kan op verschillende gronden in een Exodushuis worden geplaatst. Vele bewoners (42%) nemen op vrijwillige basis deel aan het Exodusprogramma na afronding van de detentie (VP). 46% verblijft in een Exodushuis onder een justitiële titel (JT), bijvoorbeeld in het kader van een penitentiaal programma (PP) en of een Scholings- en Trainingsprogramma (STP). In sommige Exodushuizen verblijven deelnemers ook in het kader van de Strafrechtelijke Opvang voor Verslaafden (SOV) of van de nieuwe strafrechtelijke maatregel van plaatsing in een Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD) en in een enkel geval in het kader van tbs met voorwaarden (BV). De resterende 12% bestaat uit bewoners die hun verblijf onder justitiële titel hebben voortgezet op vrijwillige basis (JT/VP).

Er bestaan echter grote verschillen in bewoners- en verblijfskenmerken tussen de huizen. Daarnaast is gebleken dat huizen verschillen in de intake- en aanmeldingsprocedure en in de eisen die bij de intake aan de bewoner worden gesteld. In alle huizen wordt bij de intake rekening gehouden met de motivatie van de (ex-)gedetineerde, met de groepssamenstelling van de huidige bewoners en met de plaatsingstitel. Ook let ieder huis bij de intake op de contra-indicaties (bijvoorbeeld verslavingsproblematiek) zoals die door Exodus op papier zijn gesteld, maar de invulling die aan deze criteria wordt gegeven verschilt per huis.

Naast verschillen in de intake- en aanmeldingsprocedure, is ook de sanctionering in de Exodushuizen verschillend. Hoewel in ieder huis een gele kaartensysteem wordt gehanteerd, waarmee slecht gedrag wordt bestraft, is het aantal gelekaarten dat op een bepaalde gedragsovertreding staat niet overal hetzelfde. Dit heeft tot gevolg dat bewoners in het ene huis sneller uitgezet worden dan in het andere huis. Naast het gelekaartensysteem hanteren sommige huizen ook een groenekaartensysteem om goed gedrag te belonen.

Ook aan de vier sleutels van de Exodusme-

thodiek blijken Exodushuizen in de praktijk een verschillende invulling te geven. Sommige Exodushuizen slagen er beter in dan andere om de sleutel *wonen* bij de bewoner in te vullen, doordat zij goede contacten hebben met woningcorporaties, zij aanspraak kunnen maken op urgentieverklaringen, of corporaties soms zelfs een aantal woningen kunnen garanderen. Exodushuizen die dergelijke contacten niet hebben, hebben moeilijkheden om bewoners naar een zelfstandige woonruimte te begeleiden, mede vanwege de krappe huizenmarkt.

Voor de invulling van de sleutel *werken* geldt hetzelfde: vanwege de krappe arbeidsmarkt is het niet makkelijk om (ex-)gedetineerden aan een baan te helpen. Exodushuizen die goede contacten hebben met werkgevers(organisaties) slagen hier beter in dan andere huizen. Ook wordt in sommige huizen beter aansluiting gevonden bij arbeidsintegratieprojecten. Daarnaast creëren enkele huizen zelf ook werkprojecten, zoals het Exodus Kärcher Team in Leiden. De meeste bewoners doen overigens vrijwilligerswerk.

De invulling van de sleutel *relaties* is afhankelijk van de bewoner. Deze geeft zelf aan in hoeverre hij begeleiding wenst. De Exodushuizen verschillen niettemin in de mate waarin de sleutel relaties aandacht krijgt. Exodus Den Haag en Den Bosch schenken veel aandacht aan relaties, op basis van de contextuele therapie van Nagy.

De sleutel *zingeving* wordt door medewerkers zeer belangrijk gevonden: 'Met wonen, werken en wijf alleen red je het niet.' De sleutel komt echter niet altijd voldoende uit de verf. Begeleiders kunnen er soms niet mee uit de voeten en thema-avonden worden sterk wisselend gewaardeerd door bewoners. Zingeving komt echter ook tijdens begeleidingsgesprekken aan de orde.

Uit de gesprekken met bewoners en medewerkers blijkt ook de persoonlijke motivatie van de bewoners van essentieel belang voor de invulling van de sleutels. Medewerkers blijken naar maatwerk in de begeleiding te streven, waarbij de officiële methodiek – in het ene huis meer, in het andere minder – als een algemeen kader fungeert.

Succesvolle uitstroom

Nu is beschreven wat de Exodusmethodiek op papier inhoudt en hoe daaraan uitvoering wordt gegeven in de praktijk, is de volgende stap in het evaluatieonderzoek de effectevaluatie. In deze fase wordt vastgesteld of en in hoeverre het Exodusprogramma aan de verwachtingen voldoet.

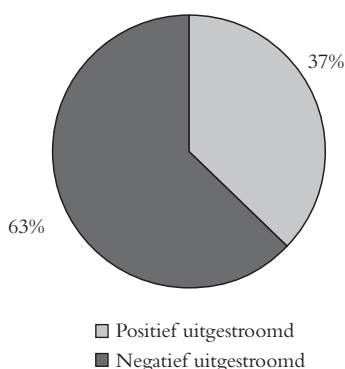
Op de korte termijn beoogt Exodus bij te dragen aan de resocialisatie van haar bewoners. De vraag rijst daarom: hoe succesvol is Exodus nu in de begeleiding van de (ex-)gedetineerden? Hoeveel bewoners stromen succesvol uit?

Succesvol uitstromen betreft voor dit onderzoek de situatie waarin een bewoner bij het vertrek uit het Exodushuis zelfstandige woonruimte heeft gevonden en een dagbesteding heeft van ten minste 26 uur per week (hieronder valt betaald werk, vrijwilligerswerk en het volgen van een opleiding of een cursus).¹⁰

Van de 671 oud-bewoners heeft ruim een derde (37%) het programma succesvol afgerond: zij hebben het Exodushuis niet voortijdig verlaten en hebben bij vertrek een zelfstandige woonruimte en (vrijwilligers)werk.¹¹ Ongeveer tweederde (63%) is negatief uitgestroomd, meestal vanwege drugsgebruik (zie figuur 1).

Figuur 1

Wijze van uitstroom (N=671)

Er zijn verschillende factoren die ertoe bijdragen dat een bewoner positief dan wel negatief

10 Aangezien de invulling van de sleutels relaties en zingeving voor iedere bewoner anders is en deze sleutels heel moeilijk zijn te meten, vallen zij buiten de 'succes-definitie' van dit onderzoek, hoewel er wel aandacht aan wordt besteed.

11 Van 63 oud-bewoners is onbekend op welke wijze zij zijn uitgestroomd. Deze zijn hier buiten beschouwing gelaten.

uitstroomt. Bewonerskenmerken (zoals geslacht, leeftijd en herkomst van de bewoner) en verblijfskenmerken (zoals verblijfstitel en -duur) spelen een rol bij de kans op succesvolle uitstroom. Omdat deze factoren niet los van elkaar staan, is tevens onderzocht op welke wijze de factoren *in onderling verband* de succesvolle uitstroom beïnvloeden.¹² De factoren die dan significant van invloed zijn op de wijze van uitstroom zijn weergegeven in tabel 1: significante verschillen zijn dat vrouwen vaker succesvol uitstromen dan mannen, dat bewoners ouder dan dertig succesvoller uitstromen dan tieners en dat bewoners van Antilliaanse afkomst negatiever uitstromen dan autochtonen.

Daarnaast speelt de verblijfstitel van bewoners een rol bij de kans op succesvolle uitstroom: bewoners die vrijwillig of in het kader van bijzondere voorwaarden aan het Exodusprogramma deelnemen, stromen slechter uit dan bewoners die in het kader van een penitentiair programma (PP) in het Exodushuis verblijven. Bewoners die aanvankelijk onder justitiële titel in het huis verblijven, maar het verblijf voortzetten op vrijwillige basis, stromen vaker succesvol uit dan PP'ers.

Ook de verblijfsduur is van invloed op de uitstroomwijze: bewoners die langer dan twee maanden in een Exodushuis verbleven, stromen vaker succesvol uit dan bewoners die korter dan twee maanden aan het Exodusprogramma deelnamen. Ten slotte is de periode waarin bewoners in het huis verbleven van invloed op de uitstroomwijze: er is vanaf 2002 een jaarlijkse stijging in de succesvolle uitstroom.

Wanneer de invloed van bovenstaande bewoners- en verblijfskenmerken is verdisconteerd, blijkt de kans op een succesvolle uitstroom niet sterk beïnvloed te worden door het verblijf in een *bepaald* Exodushuis: in het ene huis is de kans op succesvol uitstromen niet significant groter dan in het andere huis.

Tabel 1: Factoren die de uitstroomwijze significant beïnvloeden op multivariaat niveau (N=671)

Bijdrage aan succesvolle uitstroom	
Geslacht	
Vrouw (t.o.v. man)	+
Leeftijd	
Leeftijd onbekend (t.o.v. jonger dan 20 jaar)	0
20-25 (t.o.v. jonger dan 20 jaar)	0
25-30 (t.o.v. jonger dan 20 jaar)	0
30-40 (t.o.v. jonger dan 20 jaar)	+
40+ (t.o.v. jonger dan 20 jaar)	+
Herkomst	
Surinaams (t.o.v. autochtoon)	0
Antilliaans (t.o.v. autochtoon)	-
Marokkaans (t.o.v. autochtoon)	0
Overig (t.o.v. autochtoon)	0
Verblijfstitel	
VP (t.o.v. PP)	-
JT/VP (t.o.v. PP)	+
BV (t.o.v. PP)	-
Overig (t.o.v. PP)	0
Verblijfsduur	
Onbekend (t.o.v. korter dan 2 maanden)	0
2-6 maanden (t.o.v. korter dan 2 maanden)	+
Langer dan 6 maanden (t.o.v. korter dan 2 maanden)	+

Alle factoren met een - of een + dragen significant bij aan de kans op succesvolle uitstroom (p<0,05)

Recidive

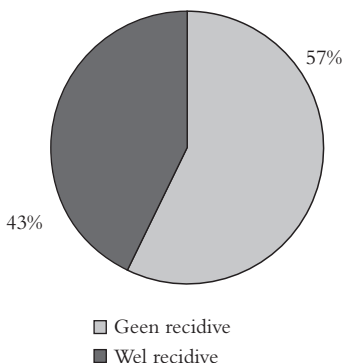
Het laatste deel van de effectevaluatie betreft de langetermijndoelstelling van Exodus: het terugdringen van recidive. Hoe is het gesteld met de recidive onder oud-bewoners? En in hoeverre is de succesvolle terugkeer in de samenleving (door het Exodusprogramma succesvol af te ronden) nu van belang bij het voorkomen van recidive?

12 Dit is onderzocht door middel van multivariate logistische regressieanalyse.

Van 134 van de 734 oud-bewoners kon de justitiële documentatie helaas niet worden achterhaald. Van de resterende 600 bewoners heeft 43% (260 personen) gerecidiveerd (zie figuur 2). Deze oud-bewoners hebben gezamenlijk 1144 delicten gepleegd. Gemiddeld zijn dat 4,4 delicten per recidivist.¹³

Figuur 2

Recidive onder oud-bewoners (N=600)

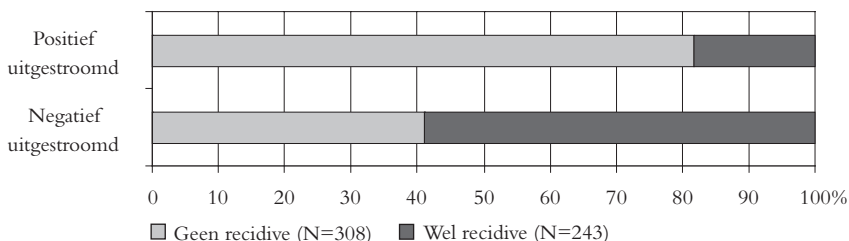

In hoeverre bestaat er nu een verband tussen al dan niet succesvol uitstromen en recidive? De wijze van uitstroom blijkt van grote betekenis te zijn voor de kans op recidive. Bewoners die het Exodusprogramma succesvol hebben afge-

rond, recidiveren significant minder dan bewoners die negatief zijn uitgestroomd: 59% van alle negatief uitgestroomde bewoners heeft gerecidiveerd, tegenover slechts 18% van de positief uitgestroomden (zie figuur 3). Bewoners die positief zijn uitgestroomd, recidiveren gemiddeld dus ruim drie keer minder dan bewoners die negatief zijn uitgestroomd. De invloed van deze uitstroomwijze op de recidivekans blijft bovendien significant aanwezig wanneer gecorrigeerd wordt voor de invloed van diverse bewoners- en verblijfskenmerken.

De kans op recidive is dus afhankelijk van de wijze van uitstroom, maar daarnaast spelen ook andere factoren een rol. Bewonerskenmerken, zoals geslacht, leeftijd en herkomst en verblijfskenmerken, zoals de verblijfsduur en het uitstroomjaar, beïnvloeden de kans op recidive ook. Omdat deze factoren niet los van elkaar staan, is tevens onderzocht op welke wijze de factoren *in onderling verband* de kans op recidive beïnvloeden.¹⁴ In tabel 2 zijn de factoren weergegeven die de kans op recidive significant beïnvloeden. Wanneer alle factoren gelijktijdig onderzocht worden, blijken vrouwen significant minder te recidiveren dan mannen. Verder is de recidive onder bewoners van Marokkaanse afkomst hoger dan onder autochtonen. Ten slotte recidiveren bewoners die relatief lang bij Exodus hebben verbleven (zoals logischerwijs verwacht mag worden) minder dan zij die er kort verbleven.

Figuur 3: Recidive onder oud-bewoners bij wie zowel de recidive als de wijze van uitstroom bekend is, naar wijze van uitstroom (N=551)

13 Men moet wel oppassen om deze cijfers te veralgemeniseren en te vergelijken met recidivecijfers uit ander onderzoek. De periode waarop de recidivecijfers in dit onderzoek slaan, kunnen voor de individuele oud-bewoners verschillen. Zo hebben sommigen pas ruim een jaar geleden het Exodushuis verlaten en voor anderen kan dat drie jaar geleden zijn.

14 Dit is onderzocht door middel van multivariate logistische regressieanalyse.

Tabel 2: Factoren die de kans op recidive significant beïnvloeden op multivariaat niveau ($N=671$)

Bijdrage aan recidive	
Geslacht	
Vrouw (<i>t.o.v. man</i>)	-
Herkomst	
Surinaams (<i>t.o.v. autochtoon</i>)	0
Antilliaans (<i>t.o.v. autochtoon</i>)	0
Marokkaans (<i>t.o.v. autochtoon</i>)	+
Overig (<i>t.o.v. autochtoon</i>)	0
Verblijfsduur	
Onbekend (<i>t.o.v. korter dan 2 maanden</i>)	-
2-6 maanden (<i>t.o.v. korter dan 2 maanden</i>)	-
Langer dan 6 maanden (<i>t.o.v. korter dan 2 maanden</i>)	-
Uitstroomwijze	
Onbekend (<i>t.o.v. positief</i>)	0
Negatief (<i>t.o.v. positief</i>)	+
Alle factoren met een - of een + dragen significant bij aan de kans op recidive ($p < 0,05$)	

Conclusies

De effectiviteit van Exodus is in dit onderzoek gemeten aan de hand van succesvolle uitstroom (kortetermijneffectiviteit) en recidive (lange-

termijneffectiviteit). 37% van de bewoners heeft het programma succesvol afgerond: zij hebben het Exodushuis niet voortijdig verlaten en hebben bij vertrek een zelfstandige woonruimte en (vrijwilligers)werk.

Het afnemen van de effectiviteit van Exodus aan de hand van uitstroom- en recidivecijfers is echter te beperkt. De Exodusbegeleiding bestrijkt een breder terrein dan het verkrijgen van een woning en (vrijwilligers)werk. Bewoners worden ook huishoudelijke vaardigheden, een dagstructuur, kennis van de woningmarkt en sollicitatievaardigheden aangeleerd. Daarnaast helpt Exodus bewoners bij het opbouwen, herstellen en onderhouden van relaties (voor zover hier behoefte aan is) en bij het helder krijgen van drijfveren en het maken van belangrijke keuzes in het leven. Uit interviews met oud-bewoners is gebleken dat dit zowel voor de positief als voor de negatief uitgestroomde oud-bewoners geldt. Een oud-bewoner zegt: 'Exodus heeft heel veel voor mij betekend. Zonder Exodus was ik nog steeds dezelfde geweest, dan zat ik nog steeds op het criminele pad.' Kortom: de betekenis van Exodus is veel ruimer dan uit de uitstroom- en recidivecijfers blijkt.

De recidive onder bewoners die het Exodusprogramma succesvol hebben afgerond is significant lager dan onder bewoners die negatief zijn uitgestroomd: 59% van alle negatief uitgestroomde bewoners heeft gerecidiveerd, tegenover slechts 18% van de positief uitgestroomden. Gezien de fors lagere recidive onder bewoners die het Exodusprogramma succesvol hebben afgerond, lijkt Exodus haar langetermijndoelstelling te verwezenlijken, zonder daarmee te kunnen beweren dat dit geheel op het conto van Exodus komt.